

Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie pentru perioada 2017-2022

I. DESCRIEREA SITUAȚIEI

1. **Violența față de femei și violența în familie reprezintă una dintre cele mai grave și răspândite infracțiuni cu care se confruntă societatea, lezînd drepturile și demnitatea umană a indivizilor. Fenomenele respective persistă în toate societățile, indiferent de modul de organizare politică sau economică a acesteia, bunăstarea societății, rasă, cultură.**
2. **Prevenirea și combaterea violenței în familie, ca și component al politicii naționale de ocrotire și sprijinire a familiei reprezintă o preocupare majoră a Guvernului Republicii Moldova. Odată cu adoptarea Legii cadru privind prevenirea și combaterea violenței în familie, a fost făcut un pas important în instituirea mecanismului instituțional și operațional de soluționare a cazurilor de violență în familie, marcînd recunoașterea și implementarea de către Republica Moldova a angajamentelor internaționale de respectare a drepturilor omului. Odată cu recunoașterea fenomenului violenței în familie în calitate de problemă socială, au fost înregistrate progrese substanțiale, printre care:**
  - a) **adoptarea Legii nr. 45 din 01.03.2007 din cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie precum și modificările ulterioare ale legislației care au îmbunătățit mecanismul de soluționare a cazurilor de violență în familie, a asigurat operaționalitatea procedurii de emiteră a ordonanței de protecție și a legiferat drepturile victimelor la protecție și asistență;**
  - b) **Aprobarea actelor normative care reglementează serviciile sociale dedicate subiecților violenței în familie și a standardelor minime de calitate, de inclus anul și numărul actelor normative;**
  - c) **Aprobarea instrucțiunilor sectoriale pentru specialiștii cu competențe de prevenire și combatere a violenței domestice: asistenți sociali, medici, organele de poliție și autoritățile publice locale, de inclus numărul și data adoptării;**
  - d) **fortificarea mecanismului instituțional și instituirea organului specializat de coordonare inter-sectorială – Consiliul Coordonator interministerial în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie;**

- e) Desfășurarea activităților de consolidare a capacităților specialiștilor cu competențe în domeniu;
  - f) Promovarea modificărilor la 11 acte legislative în contextul îmbunătățirii mecanismului de soluționare a cazurilor de violență în familie precum și armonizarea legislației naționale la prevederile Convenției Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței domestice, adoptarea legii Nr. 196 din 28 iulie 2016 privind introducerea modificărilor la un șir de acte legislative în domeniu;
  - g) Inițierea procesului de aderare la Convenția Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul) prin semnarea la data de 6 februarie 2017 a Convenției (Decretului Președintelui Republicii Moldova Nr. 2511 - VII din 15 Decembrie 2016 pentru aprobarea semnării Convenției de la Istanbul).
3. Accentul sporit asupra femeilor în cazurile de violență în familie este determinat de inegalitatea relațiilor de putere între femei și bărbați care s-a constituit de-a lungul perioadelor istorice. Inegalitatea relațiilor de putere dintre femei și bărbați, persistentă în cazurile de violență în familie și are repercusiuni majore asupra calității vieții membrilor familiei, afectând în mod special femeile și copii precum și șansele acestora de participare la viața socială și economică. Femeile victime ale violenței sunt adesea izolate, fiind incapabile de a solicita suport și protecție. Copiii sunt de asemenea profund afectați de actele de violență. Copiii victime sau martori ai actelor de violență le sunt afectate posibilitățile de participare în educație, sport și activități de socializare. Profilul victimelor violenței în familie include de asemenea persoane în etate, persoane cu dizabilități, bărbați (pondere redusă comparativ cu cea a femeilor), necesitățile cărora urmează a fi abordate în politicile și serviciile specializate.
4. În pofida progreselor înregistrate, studiile și analizele efectuate pe parcursul ultimilor ani indică asupra existenței problemelor și lacunelor de sistem în abordarea fenomenului violenței față de femei, violenței în familie.
5. Ca orice fenomen negativ de ordin social, violența față de femei și violența în familie implică costuri morale (afectarea relațiilor dintre parteneri, destrămarea familiilor, dezorganizarea relațiilor părinți-copii, creșterea criminalității în societate etc.), cât și costuri social-economice (creșterea numărului concediilor medicale, scăderea productivității muncii, creșterea mortalității, mărirea cheltuielilor pentru pedepsirea/asistența și consilierea agresorilor și reabilitarea victimelor, întreținerea copiilor instituționalizați). Problema consecințelor economice ale violenței față de femei și a violenței în familie este de câteva decenii în atenția Guvernelor mai multor state ale lumii. Astfel, în mai multe state au fost elaborate studii orientate spre examinarea și analiza efectelor violenței domestice asupra aspectelor economice prin două prisme: costurile

orientate pentru asistența și protecția victimelor și impactul negativ al fenomenului violenței asupra economiei țării în general. Doar în UE, costul violenței a fost estimat la 228 miliarde Euro în 2011. Studiul efectuat în anul 2013 în Marea Britanie sugerează că costul violenței în familie suportate de victime sunt estimate variind de la £ 27.000 la peste 70.000 de lire sterline. Studiile din Australia și Canada au estimat că costurile anuale ale violenței domestice reprezintă \$ 8,1 miliarde (AUD) și respectiv \$4,2 miliarde (CAD).

6. Totodată, studiile din domeniu demonstrează că fenomenul violenței în familie se perpetuează prin intermediul copiilor care devin victime sau martori ale actelor de violență. Părinții care au fost martori sau victime ale unui comportament abuziv în copilărie manifestă tendința de a replica acest model de comportament în raport cu propriii copii și membrii familiei.
7. În anul 2016, pentru prima dată în Republica Moldova a fost efectuat Raportul de estimare a costurilor violenței în familie și violenței față de femei. Raportul a estimat cheltuielile pentru anul 2014 și a vizat în special domeniile protecției sociale, medical și justiției. Astfel, raportul a estimat că cheltuielile din cele 3 sectoare au constituit circa 36.093.000 lei. Datorită mecanismului de răspuns centrat pe atenuarea consecințelor și nu pe prevenire, majoritatea costurilor estimate sunt în sectorul sănătății - circa **15.845.000 lei**. Cheltuielile în sectorul justiției au fost estimate la cca **14.990.000 lei** – urmare a asistenței acordate victimelor violenței în cadrul proceselor de judecată în procedură penală/civilă. Cheltuielile din sectorul social au fost estimate la circa **5.195.000 lei**. Potrivit studiului, 60% din serviciile sociale sunt acoperite de organizațiile societății civile. Trebuie remarcat faptul că aportul victimelor la acoperirea serviciilor de avocatură este de patru ori mai mare decât contribuția statului. În acest context, victimele suportă, de asemenea, o mare parte din cheltuielile de sănătate; în consecință, costurile suportate de victime depășesc de 1,5 ori contribuția statului. Constatările din raportul curent indică adițional faptul că peste 30% din serviciile care sunt listate în standardele internaționale, ca fiind esențiale, nu există în Moldova sau sunt ineficiente. Totodată, studiul a estimat că în doar 4 ani, circa 1.550.970 lei au fost achitate în calitate de despăgubiri în baza hotărârilor CtEDO.
8. Luând în considerare amploarea și impactul negativ al fenomenului violenței în familie, se impune necesitatea adoptării și implementării unor măsuri ferme, sistemice, racordate la standardele internaționale din domeniu, în particular la Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice.
9. Deși problema violenței în familie a fost recunoscută în calitate de problemă socială de aproape un deceniu, amploarea acestui fenomen indică asupra faptului că această problemă continuă să fie de relevanță majoră. În

conformitate cu datele statistice estimate de către Organizația Mondială a Sănătății, la nivel global indică asupra faptului că 35% dintre femei care au fost sau sunt într-o relație au fost supuse violenței fizice sau sexuale din partea partenerului de viață. Statistica oficială a Consiliului Europei relevă că fiecare a patra femeie a avut de suferit în urma violenței fizice pe parcursul vieții, iar una din zece a fost supusă violenței sexuale. Aproximativ 45% dintre femei au suferit de vre-o formă de violență pe parcursul vieții. Estimările existente indică că între 12% și 15% de femei din Europa cu vârsta de peste 16 ani sunt victime ale violenței în familie. În conformitate cu studiul *Violența față de femei în Uniunea Europeană*, anual în Uniunea Europeană sunt înregistrate circa 3500 de decesuri asociate cu violența în familie, iar zilnic sunt înregistrate 9 victime, dintre care 7 femei. La nivel național, prevalența violenței în familie indică asupra faptului că acest fenomen constituie o problemă majoră. Conform studiului „Violența față de femei în familie”, realizat în 2011 de către Biroul Național de Statistică, două femei din trei de la vârsta de 15 ani au fost supuse violenței, iar în decursul ultimelor 12 luni, o femeie din trei. Conform studiului menționat supra, violența afectează un număr mare de femei, indiferent de vârstă, mediul de reședință și statutul socio-economic. Rata prevalenței totale a violenței din partea soțului/partenerului pe parcursul vieții de la vârsta de 15 ani este de 63% iar în decursul ultimelor 12 luni este de circa 27%. Totodată, studiul a constatat că cele mai afectate sunt femeile din mediul rural, femeile cu un nivel scăzut de studii, șomerele sau cele angajate în activități agricole pe cont propriu.

10. În conformitate cu datele Biroului Național de Statistică din Republica Moldova care cuprinde la etapa actuală doar infracțiunile de viol, se atestă o creștere a numărului de cazuri de viol printre infracțiunile cu caracter sexual – de la 215 cazuri în anul 2000, la 352 de cazuri în 2014. Numărul cazurilor de viol raportate la 100 000 de locuitori relevă aceeași tendință de creștere de la 6 cazuri în 2000 la 10 cazuri în 2014.
11. Studiul realizat de Centrul internațional ”La Strada” în anul 2015 “Asigurarea accesului victimelor violenței sexuale la protecție legală și socială adecvată” constată că statistica înregistrată oficial nu reflectă amploarea exhaustivă a acestui fenomen. Datele cercetării „Bărbații și egalitatea între femei și bărbați în Republica Moldova” realizat de Centrul de Drept al Femeilor reconfirmă persistența atitudinilor patriarhale și stereotipurilor profund înrădăcinate cu privire la rolurile și responsabilitățile femeilor și bărbaților în familie și societate. Totodată constatările studiului indică asupra situației îngrijorătoare privind atitudinile și prejudecățile patriarhale și stereotipizate a femeilor și bărbaților cuprindere la relațiile sexuale în cadrul căsătoriei sau în cadrul relațiilor asemănătoare celor de căsătorie.

- 12.** Chiar dacă statisticile oficiale arată o creștere semnificativă a cazurilor de violență în familie înregistrate, studiile demonstrează că fenomenul este sub-raportat. Conform raportului sociologic “Opinii, percepții și experiențe ale tinerilor privind violența în familie/cuplu”, realizat de CBS AXA în anul 2014, nouă din zece persoane consideră că actele de violență în familie nu sunt raportate de către victime. Mai mult de jumătate din respondenți consideră că unele femei victime ale violenței evită să denunțe aceste cazuri pentru că le este teamă de agresor. Mai mult de o treime din respondenți consideră că femeile tolerează actele de violență cu scopul de a păstra familia și din necunoaștere mecanismelor de soluționare a actelor de violență. Pe când unul din zece respondenți consideră că femeile nu au încredere în instituțiile abilitate să intervină în cazurile de violență în familie. Datorită faptului că violența se manifestă prin controlarea și izolarea victimelor, cărora le este greu să accepte necesitatea raportării acestor fapte autorităților, fiind adesea supuse unor presiuni puternice din partea agresorului, a rudelor sau a altor persoane pentru a renunța la plângere. Rata joasă de raportare a cazurilor de violență în familie este confirmată și de studiul “Bărbații și egalitatea între femei și bărbați în Republica Moldova”, conform căruia doar 8,4% dintre femeile abuzate, în cadrul familiei/cuplului, au semnalat cazul la poliție. Numărul mic al femeilor care apelează la poliție este determinat de gradul de mulțumire redus față de intervenția poliției.
- 13.** Complementar la modificările legislative operate în anul 2016, menționăm și pilotarea soluțiilor adaptive menite să influențeze schimbarea de atitudini și comportament a societății față de fenomenul violenței. Aceasta presupune implicarea nemijlocită a femeilor supraviețuitoare ale violenței în familie în acțiuni de prevenire și combatere. În anul 2016, cu suportul UN Women Moldova, au fost testate astfel de abordări inovative în câteva raioane ale țării, cum ar fi Drochia, Căușeni, Hîncești și în municipiul Chișinău. Ca rezultat, în doar șase luni ale anului 2016 (iunie-decembrie) în aceste localități prestatorii de servicii au înregistrat o creștere semnificativă a numărului de adresări și referiri ale femeilor victime ale violenței domestice.
- 14.** În conformitate cu art. 8, alin (1) lit. d) al Legii nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, atribuțiile de colectare a datelor statistice din domeniu sunt deținute de către autoritățile publice centrale cu competențe în domeniu. La etapa actuală nu există un sistem informațional automatizat pe domeniu care ar reflecta amploarea reală a fenomenului validând datele colectate de diferite autorități și excluzând suprapunerea/dublarea cazurilor înregistrate. Totodată, existe lacune cu privire la modul de colectare a datelor statistice administrative, lipsa indicatorilor uniformizați între diferite sectoare cu responsabilități în domeniu.

- 15.** Datele statistice colectate și generalizate de către Ministerul Afacerilor Interne, relevă faptul că numărul intervențiilor organelor de poliție este în creștere constantă. Acest fapt nu semnifică neapărat că fenomenul este în creștere, dar confirmă că numărul sesizărilor și gradul de adresabilitate populației crește. În funcție de calificarea juridică a faptei, în anul 2015 în sfera relațiilor familiare au fost comise 2040 infracțiuni, printre care 36 omoruri (art. 145 CP), vătămări grave a integrității corporale – 26 (art. 151CP), 1914 infracțiuni ce vizează violență în familie (art. 2011 CP), 35 violuri (art. 171 CP), precum și 29 acțiuni violente cu caracter sexual (art. 172 CP). În funcție de consecințe și gravitatea faptei, în sfera relațiilor familiale au fost comise 36 omoruri, 84 vătămări corporale grave, dintre care, în 22 cazuri a survenit decesul victimei, 111 vătămări corporale medii, 290 acte de violență comise împotriva mai multor membri de familie și 1448 vătămări intenționate ușoare a integrității corporale. Analiza infracțiunilor în baza între femei și bărbați comise în sfera relațiilor familiale, denotă faptul că, urmare acțiunilor violente comise de către agresori în cadrul familiei, victime au devenit 1760 femei dintre care 72 copii între femei și bărbați feminin și 280 bărbați dintre care 30 copii între femei și bărbați masculin. Respectiv calitatea de agresori din această categorie le revine pentru 1894 bărbați și 146 femei. Numărul ordonanțelor de protecție este în continuă creștere, astfel în 2015 au fost emise 828 ordonanțe de protecție, în 2014- 920 ordonanțe de protecție comparativ cu 448 în 2013 și doar 23 în 2011.
- 16.** În conformitate cu datele statistice ale Procuraturii Generale, pe parcursul anului 2015, au fost înregistrate 9200 adresări pe marginea cazurilor de violență în familie comparativ cu 7500 de adresări în 2014. În urma examinării sesizărilor și adresărilor despre comiterea actelor violente în familie, au fost pornite peste 1000 proceduri contravenționale (în anul 2014 - 721 cauze contravenționale) în baza art.78 Cod Contravențional (Vătămarea intenționată ușoară a integrității corporale) și art.69 cod contravențional (Injuria). Din numărul total de adresări despre violența în familie, organele de drept au inițiat 2065 cauze penale (în anul 2014-2374 cauze penale) și au refuzat în pornirea urmăririi penale în circa 2150 cazuri (în anul 2014 - 1930 cazuri). În perioada anului 2015 au fost pornite 123 cauze penale (117 - în 2014) pe fapte de violență în familie, victime fiind 134 copii. Analiza infracțiunilor în baza între femei și bărbați denotă faptul că victime/părți vătămate au fost 1765 femei și 290 bărbați. În același timp din numărul total de cauze penale privind violența în familie, bărbații au avut statut de agresor/învinuit în 1919 cauze, iar femeile în 146 dosare.
- 17.** Legea Nr. 45 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie nu stabilește și un mecanism clar de finanțare pentru serviciile destinate victimelor violenței în familie inclusiv pentru adăposturi. Manismele de finanțare actuale a prestatorilor de servicii specializate pentru victimele violenței în familie nu

permit procurarea acestora de la sectorul neguvernamental. Pînă în 2014, au existat 9 instituții publice cu finanțare de la bugetul de stat și 5 organizații neguvernamentale care oferă servicii femeilor afectate de violență și copiilor lor, precum și o instituție publică specializată pentru agresori. Se estimează că în Republica Moldova, o jumătate din serviciile sociale pentru subiecții violenței în familie sunt asigurate de către organizațiile societății civile. Genul de servicii care sunt prestate de către organizațiile societății civile includ: servicii de adăpost, consiliere și sprijin. Există cel puțin patru entități private principale înregistrate în calitate de ONG-uri ale căror grupuri de beneficiari includ femei, supraviețuitoare ale violenței. Bugetele acestor ONG-uri au reprezentat 11,5 milioane lei în anul 2014. Cu toate că un număr mare de servicii sunt acoperite de societatea civilă, acestea sunt insuficiente. Se estimează că mai mult de 175 de locuri de adăpost lipsesc.

18. La etapa actuală sistemul de sănătate oferă asistență medicală victimelor care au nevoie de asistență medicală în baza poliției de asigurare medicală (cu excepția urgențelor medicale). Totodată legislația națională atribuie un rol important instituțiilor medicale în identificarea și referirea cazurilor de violență în familie precum și reflectarea asistenței oferite în baza profilului statistic medical.

Analiza SWAT

Puncte forte	Puncte slabe
<ul style="list-style-type: none"> - existența prevederilor legale naționale și a experienței internaționale în domeniu; - prevenirea și combaterea violenței reprezintă o prioritate în Programul Guvernului; - prioritate integrată în Obiectivele de Dezvoltare Durabilă; - mecanisme instituționale de soluționare a cazurilor existente în domeniu; - parteneriate create cu organizațiile societății civile; - cadrul legal parțial armonizat la standardele internaționale în domeniul prevenirii și combaterii violenței în bază între femei și bărbați și a violenței în familie; 	<ul style="list-style-type: none"> - condițiile social-economice nefavorabile ar putea bloca acțiunile de implementare a Strategiei; - factorii manageriali ar putea fi pregătiți insuficient pentru promovarea și implementarea Strategiei; - persistența prejudecăților și stereotipurilor între femei și bărbați în societate determină un grad mare de toleranță față de fenomen și adresabilitatea scăzută a victimelor; - calitatea procesului de promovare a egalității între femei și bărbați, scontată de Strategie, ar putea fi periclitată de pregătirea, motivarea profesională și materială neadecvată și fluctuația

<ul style="list-style-type: none"> - conceptualizarea politicilor sectoriale din domeniu prin prisma abordării multisectoriale. 	<ul style="list-style-type: none"> specialiștilor; - rezistența la schimbare a unor specialiști și funcționari publici care ar putea determina promovarea unei atitudini indiferente și dezaprobande față de realizarea Strategiei.
Oportunități	Amenințări
<ul style="list-style-type: none"> - existența angajamentelor internaționale în domeniu și a recomandărilor Comitetelor specializate oferite în baza tratatelor ratificate; - bune practici la nivel european și global și experiența unor intervenții pe în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie; - suport din partea organizațiilor internaționale; - promovarea Strategiei pentru asigurare a egalității între femei și bărbați, care este orientată inclusiv asupra combaterii stereotipurilor între femei și bărbați în societate și promovarea comunicării nonviolente; - alinierea sistemului statistic național la setul de indicatori al Organizației Națiunilor Unite pe domeniul egalității între femei și bărbați (49 de indicatori din numărul total de 52 sunt colectați); - existența grupurilor de suport al supraviețuitoarelor violenței și a modelelor inovative de suport pentru supraviețuitoarele violenței, testate în raioanele Drochia, Căușeni, Hîncești și mun. Chișinău; - existența practicilor pozitive de 	<ul style="list-style-type: none"> - condiții politice și social-economice nefavorabile ar putea bloca acțiunile de implementare a Strategiei; - rezistența bazată pe stereotipuri ale profesioniștilor la diferite nivele; - insuficiența resurselor financiare pentru dezvoltarea și menținerea serviciilor în conformitate cu standardele internaționale din domeniu; - sarcina mare asupra specialiștilor responsabili de intervenție, luînd în considerare multitudinea atribuțiilor pe care le dețin în alte domenii.

schimbare de atitudini printre polițiști în examinarea cazurilor de violență în familie.	
--	--

II. DEFINIREA PROBLEMELOR

19. Analiza Observațiilor Finale pentru Republica Moldova elaborate de către Comitetul ONU pentru Eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei din 2013, a Recomandărilor Raportului Periodic Universal în domeniul drepturilor omului și a hotărârilor emise de către Curtea Europeană pentru Drepturile Omului pe marginea cazurilor de violență în familie (Mudric v. Republica Moldova; Eremia v. Republica Moldova; B v Republica Moldova) precum și a studiilor și cercetările recent, au demonstrat existența multiplelor lacune și deficiențe sectoriale dar și sistemice de abordare a fenomenului violenței față de femei și violenței în familie.

20. În vederea diminuării/combaterii oricărui fenomen social negativ precum și de a reduce costurile post-factum ale consecințelor acestuia, un rol important îi revine procesului de prevenire. Prevenirea trebuie să aibă un caracter complex, să conțină intervenții atât la nivelul factorilor de risc individuali, cât și acțiuni la nivel comunitar și social. Procesul de prevenire trebuie să fie orientat spre combaterea cauzelor fundamentale ale fenomenului violenței față de femei și violenței în familie. În conformitate cu literatura de specialitate, violența față de femei și violența în familie este profund înrădăcinată în inegalitatea între femei și bărbați. Înțelegerea acestui fenomen nu trebuie să se bazeze pe faptul că violența este un flagel care afectează doar femeile, dar afectează întreaga societate prin faptul că determină subordonarea femeilor în toate sferile. Elementele care au fost identificate în procesul de analiză ca componente esențiale procesului de prevenire a cazurilor de violență față de femei și violenței în familie constau din multitudinea de măsuri orientate spre combaterea stereotipurilor, atitudinilor patriarhale, prejudecăților cu referire la rolurile între femei și bărbați a femeilor și bărbaților, consolidarea a specialiștilor din domeniu, dar și activități de sensibilizare și promovare a mesajului de “toleranță zero” față de acest fenomen, pentru publicul larg, cât și focusate pe anumite categorii sociale. Obiectivul principal al procesului de prevenire constând în schimbarea percepțiilor și atitudinilor populației asupra fenomenului violenței în familie.

21. **Potențialul sistemului educațional valorificat parțial.** Sistemului educațional trebuie să cuprindă două dimensiuni, pe de o parte să contribuie la sporirea gradului de identificare a copiilor afectați de violența în familie și a cazurilor în

general, iar pe de altă parte să educă copiii și tinerii în spiritul egalității între femei și bărbați și nonviolentei. Este unanim recunoscut că mesajele, cadrele didactice, curriculumul școlar, manualele și suportul didactic contribuie la transmiterea și consolidarea normelor de comportament, inclusiv a celor între femei și bărbați. În conformitate cu Studiul *Educația de bază în Republica Moldova din perspectiva școlii prietenoase copilului*, realizat de Ministerul Educației în parteneriat cu UNICEF, în anul 2009, curriculele, în general, și manuale școlare în particular, nu sunt suficient de sensibile la aspectele ce țin de egalitatea între femei și bărbați. În perceperea subiectivă atât a elevilor și părinților, cât și a cadrelor didactice persistă stereotipurile între femei și bărbați, fetelor/femeilor revenindu-le roluri subordonate sau mai puțin prestigioase. Se atestă o atitudine condiționată între femei și bărbați a cadrelor didactice față de elevi atât în procesul de predare și evaluare, cât și în implicarea elevilor în anumite activități extracurriculare. Comportamentul și atitudinile tuturor actorilor educaționali indică prezența unor lacune în abordarea problemelor între femei și bărbați atât în procesul formării inițiale (studiile în colegii și universități), cât și al formării continue (cursurile de perfecționare, cursurile de recalificare etc.) a cadrelor didactice. Totodată, experții din domeniu remarcă faptul că copiii și tinerii au cunoștințe insuficiente despre problema violenței împotriva femeilor și violenței în familie. Importanța sistemului educațional în procesul de prevenire a violenței față de femei și violenței în familie este în corelare directă cu noua Agendă Globală 2030, ODD 4, ținta 4.7. în conformitate cu care, ”toți elevii vor dobândi competențe și cunoștințe necesare pentru dezvoltarea durabilă drepturile omului, egalitatea între femei și bărbați promovarea unei culturi a păcii și nonviolentei”.

22.Persistența unui nivel ridicat de toleranță în societate față de fenomenul violenței față de femei și violenței în familie bazate pe stereotipuri, atitudini patriarhale, prejudecăți cu referire la rolurile de gen a femeilor și bărbaților. Stereotipurile și prejudecățile cu privire la rolurile și responsabilitățile femeilor și bărbaților în familie precum și în societate în general, sunt profund înrădăcinate în conștiința populației, stînd la baza cauzelor profunde ale violenței împotriva femeilor. Deși pe de o parte, violența este recunoscută ca fiind un fenomen care nu poate fi tolerat ce necesită a fi prevenit și combătut, pe de alta parte însă, aceasta este privită ca un element indispensabil educației copilului, ceea ce de altfel și asigură persistența fenomenului în timp. Conform datelor Studiului de Indicatori Multipli în Cuiburi (UNICEF 2012), 17.2% dintre respondenții bărbați consideră necesară pedeapsa fizică a copilului în scopuri disciplinare, proporția acestora prevalînd asupra celei a femeilor (12.8%) care au aceeași opinie. Totodată, datele studiului CDF „Bărbații și egalitatea între femei și bărbați în Republica Moldova” realizat în anul 2015 după metodologia IMAGES, a constatat că,

respondenții de sex masculin, care în timpul copilăriei au fost victime ale diferitor forme de violență (în cadrul familiei și în afara acesteia) au confirmat că vor perpetua acest comportament asupra soțiilor și copiilor în cadrul familiilor proprii.

23. Campanii Informaționale insuficiente. Comunitatea, în mod special din mediul rural, este informată insuficient referitor la cadrul juridic existent, mecanismele de aplicare a acestuia și asistența de care pot beneficia subiecții violenței în familie. Realizarea periodică a campaniilor de sensibilizare depinde în mare parte de disponibilitatea resurselor financiare ale donatorilor, iar instituțiile guvernamentale cu competențe în domeniu nu dispun de resurse financiare dedicate realizării campaniilor, pe diferite grupe ținte. Totodată, se atestă lipsa prevederilor legale care ar obliga posturile de televiziune precum și alte instituții media să ruleze gratuit spoturile sociale (publicitate socială). Fenomenul violenței față de femei și a violenței în familie este adesea reflectat tendențios de către mass-media, astfel înrădăcinând prejudecățile care se referă la violență. Analiza modului în care mass media reflectă imaginea femeii în societate demonstrează impactul negativ al acesteia asupra perpetuării stereotipurilor și prejudecăților între femei și bărbați. Deseori, produsele media reflectă femeia printr-o imagine compromițătoare și negativă a acesteia. Produsele mediatice care reflectă fenomenul violenței față de femei și a violenței în familie deseori prezintă femeile în calitate de victimă neajutorată, marginalizată și prinsă în cadranul vicios al fenomenului, astfel contribuind la revictimizarea acesteia.

24. Absența unor practici uniforme de lucru, precum și existența capacităților reduse a autorităților administrației publice locale de a interveni în prevenirea și combaterea fenomenului. Este recunoscut faptul că violența în familie/față de femei este o problemă care implică răspuns complex și cooperare multi-sectorială. Pentru a asigura acțiuni de prevenire primară, secundară și terțiară a violenței este necesară implicarea specialiștilor atât din cadrul serviciilor sectoriale (sănătate, educație, ordine publică, protecție socială), cât și a reprezentanților organelor de drept, a profesioniștilor din cadrul serviciilor specializate adresate victimelor și agresorilor familiari. Pregătirea tuturor profesioniștilor relevanți trebuie să se realizeze în vederea prevenirii și identificării cazurilor de violență, evaluării necesităților și a riscurilor victimelor, planificării măsurilor de siguranță, aplicării mecanismelor de referire și promovării cooperării inter-sectoriale. În acest sens, este nevoie de o viziune comună la nivel de stat privind instruirea inițială și continuă a tuturor profesioniștilor implicați, astfel încât să fie asigurată o practică unitară de răspuns la cazurile de violenței față de femei și violenței în familie. Chiar dacă în unele instituții de învățământ au fost atestate cursuri la subiectul prevenirii violenței în familie/față de femei/față de copii, totuși acestea nu sunt suficiente

pentru dezvoltarea competențelor corespunzătoare în activitatea de prevenire și combatere a fenomenului violenței în familie/față de femei. Instituționalizarea procesului de instruire continuă a specialiștilor în diferite domenii reprezintă în continuare o provocare pentru autoritățile cu competențe în domeniu, aceasta la moment fiind asigurată preponderent de organizațiile societății civile și are un caracter sporadic și fragmentar. În acest context, subliniem că consolidarea capacităților resurselor umane în domeniu depinde în continuare de proiectele și programele donatorilor. Constatând prezența stereotipurilor și prejudecăților privind fenomenul violenței în familie/față de femei în rândul specialiștilor, inclusiv în baza analizei cauzelor cetățenilor R. Moldova examinate la CEDO, curriculele de formare inițială și continuă a specialiștilor trebuie să conțină obligatoriu și componente de sensibilizare și schimbare de atitudini. Reieșind din necesitatea unei intervenții coordonate, multidisciplinare în cazurile de față de femei și violență în familie, se constată lipsa unui mecanism/platforme care ar asigura instruirea inițială, continuă și supervizarea la scară națională a echipelor multidisciplinare care activează la nivel local și desfășoară activitățile de prevenire și combatere a violenței. Profesioniștii din diverse domenii (ordine publică, sănătate, protecție socială, psihologie, servicii specializate pentru victime și agresorii familiari, etc.) trebuie să aibă acces la programe de instruire de înaltă calitate, inclusiv programe de autoevaluare a propriilor atitudini și valori în raport cu fenomenul violenței față de femei/în familie. În cadrul autorităților publice locale de nivelul I și II este necesară consolidarea capacităților funcționarilor cu funcții decizionale, inclusiv primarii localităților, în vederea implicării pro-active a acestora în dezvoltarea, implementarea și monitorizarea politicilor în domeniu la nivel local. De menționat, că majoritatea campaniilor de informare și sensibilizare a publicului larg privind fenomenul violenței față de femei și violenței în familie sunt desfășurate de ONG-uri. În acest context, este necesar de dezvoltat și capacitățile reprezentanților mass-media, tinerilor jurnaliști pentru a reflecta corect și echidistant subiectele ce vizează violența.

25. Percepțiile stereotipizate a specialiștilor organelor responsabile de prevenirea și combaterea violenței față femei. Studiile existente care au analizat percepțiile specialiștilor din domeniu constată existența stereotipurilor de gândire inclusiv în rândul actorilor cheie abilitați cu dreptul de a interveni. Totodată, experții din domeniu atestă faptul că în rândurile specialiștilor responsabili de intervenția în cazurile de violență în familie există atitudini preconcepute (reacție indulgentă față de agresor, de incriminare față de victimă), precum și faptul că unii specialiști tolerează acest fenomen. Până la etapa actuală, instruirea realizată au fost focusate în mare parte asupra prevederilor legale și procedurilor de intervenție fără a fi orientate spre

sensibilizarea specialiștilor precum și excluderea prejudecăților negative față de victimă.

26. Insuficiența acțiunilor de intervenție timpurie determină creșterea fenomenului violenței în familie și a violenței față de femei. Datorită lipsei intervenției timpurii pe cazurile de violență în familie, riscurile producerii unor cazuri de violență gravă cresc, conform Raportului de Estimare a Costurilor, cea mai mare parte a cheltuielilor guvernului este alocată pentru atenuarea cazurilor de violență față de femei și violență în familie în detrimentul activităților de prevenire în toate sectoarele. În acest context este necesară promovarea finanțării la nivel central și local și prioritizarea fondurilor pentru a asigura o mai bună prevenire, protecție și asistență acordată victimelor. Studiul de Indicatori Multipli în Cuiburi, realizat cu suportul UNICEF (2012) atestă, că o parte însemnată dintre părinți își exercită parentalitatea reproducând modele ale impunerii autorității prin forță. În total 76 la sută din copiii cu vârsta de 2-14 de ani au fost supuși disciplinării violente, fapt care include atât pedeapsa fizică, cât și agresiunea psihologică. În acest context sunt absolut necesar de implementat programe de dezvoltare a deprinderilor parentale, astfel încât să fie promovate valorile și metodele non-violente de disciplinare a copiilor. Conform Studiului de evaluare a comportamentelor de sănătate ale copiilor de vârstă școlară, 4 din 10 adolescenți (11-17 ani) au relatat că au fost implicați printre cei care au intimidat/agresat alți elevi din școală. Printre băieți este mai răspândit rolul de agresor decât printre fete. Numărul agresorilor în rândul adolescenților crește odată cu vârsta. La 17 ani în rol de agresor este fiecare al cincilea băiat și fiecare a șaptea fată. Reieșind din aceste date, este necesar de investit eforturi pentru a iniția și sprijini programe destinate prevenirii timpurii a comportamentelor violente în relațiile interpersonale, în vederea prevenirii violenței ulterioare și a modificării modelelor comportamentale violente. Chiar dacă au fost instituite servicii de sănătate a tinerilor practic în toate raioanele țării, acestea sunt orientate preponderent spre diagnostic și tratament, dar nu și pe evaluarea vulnerabilității acestora, pe consiliere și o îndrumare către alte servicii de care au nevoie tinerii. În plus, clinicile de sănătate nu au programe de identificare și implicare activă a tinerilor din zonele rurale, din familiile sărace sau incomplete, cei rămași fără supravegherea părinților sau în alte situații vulnerabile. Totodată se constată și o lipsă a programelor de suport psihologic orientat spre cupluri, care se confruntă cu diverse situații dificile de viață. Sănătatea reproductivă a tinerilor

este reglementată prin Legea cu privire la sănătatea reproducerii care prevede că educația sexuală este obligatorie și pregătirea pentru viața de familie se efectuează în instituții de învățământ și în alte instituții unde se găsesc adolescenți sau tineri, inclusiv cu nevoi speciale, după programe special elaborate, care fac parte din curricula obligatorie a instituțiilor de învățământ, ținându-se seama de vîrstă, sex și particularitățile de dezvoltare psihosexuală. Cu toate acestea, curricula școlară are conținuturi foarte limitate privind educația sexuală, iar subiectele ce țin de prevenirea abuzurilor, inclusiv violenței sexuale practic lipsesc. Părinții, la rîndul său, nu discută cu copiii despre eventualele riscuri și consecințe ale abuzurilor. Conform studiului realizat de CNPAC "Cunoștințele părinților cu privire la abuzul sexual și educația copiilor mici", realizat în 2015, circa patru din zece părinți afirmă că au discutat cu copiii lor (de 5-11 ani) despre prevenirea unui abuz sexual. Din cei care au discutat despre abuzul sexual, 79% afirmă că întâmpină dificultăți atunci cînd poartă astfel de discuții, iar problema este lipsa educației, a informației și modalității prin care aceste lucruri ar trebui explicate unui copil. În acest context, sunt necesare acțiuni care ar contribui la dezvoltarea capacităților părinților de a realiza educația sexuală cu propriii copii. Totodată, sunt necesare programe structurale de prevenire a abuzului sexual, în vederea informării și împuternicirii fetelor de a recunoaște situațiile de risc și de a le semnaliza. Consumul abuziv de alcool reprezintă un obicei pe larg răspîndit în Moldova, care afectează sănătatea populației și reprezintă un factor de risc major pentru fenomenul violenței în familie/violenței față de femei. De cele mai multe ori, victimele invocă drept motive ale violenței în familie dependența de alcool (80% din răspunsuri) și sărăcia (60%). Circa 80 la sută dintre bărbați și 57 la sută dintre femeile cu vîrsta de 15-49 de ani au consumat cel puțin o porțiune de alcool, într-o zi sau mai multe zile pe parcursul unei luni. Conform datelor Organizației Mondiale a Sănătății (OMS) în anul 2003 Moldova se situa pe locul 4 în Europa după nivelul de consum al produselor alcoolice. Estimativ, între 69% și 73% din bărbați între 62% și 66% dintre femei depășesc limita medicală inofensivă zilnică. Aceasta este o cifră alarmantă, fiind legată de cele mai multe ori de sărbătorirea unor evenimente sau de „depășirea stresului”, care este principalul motiv al consumului de alcool pentru 35% din populația care întrece norma medicală recomandată.¹ În acest sens, constatăm

---

¹ Studiul "Consumul și abuzul de alcool în Republica Moldova: evaluarea situației și impactului", ExpertGrup, 2008

lipsa unui program național de combatere a acestui viciu național care este consumul excesiv de alcool.

27. În timp ce obiectivul fundamental al Strategiei este de a preveni violența față de femei și violența în familie, victimele au nevoie continuă de protecție adecvată împotriva violenței, și de sprijin și asistență pentru depășirea consecințelor violenței. Protecția și asistența victimelor violenței în familie vizează asigurarea măsurilor de protecție precum și a accesului victimelor la gama serviciilor sociale, medicale și juridice în conformitate cu necesitățile specifice ale victimei. În conformitate cu standardele internaționale din domeniu², sectoarele menționate supra sunt responsabile de asigurarea unui set minim de servicii pentru victimele violenței în familie.

28. Accesul redus al victimelor violenței în familie la servicii specializate. În prezent serviciile specializate pentru victimele violenței în familie și copiii lor sunt prestate de ONG-uri din fondurile donatorilor și de opt instituții publice. Aceste servicii constau din: plasament, asistență socială, asistență medicală, consiliere psihologică, asistență juridică, linie telefonică pentru victimele violenței în familie. Servicii specializate oferă în mare parte ONG-le care sunt finanțate de donatori străini. Astfel, conform estimărilor recente la nivel național, circa 60% din costurile serviciilor sociale oferite victimelor violenței în familie sunt acoperite de ONG-uri. Instituțiile publice oferă servicii de plasament, asistență socială și consiliere psihologică. În mare parte serviciile de asistență juridică și reprezentare sunt lipsă din cauza resurselor financiare limitate. Totodată nu toate serviciile sunt specializate în oferirea suportului exclusiv femeilor victime ale violenței. De remarcat faptul că majoritatea centrelor de asistență nu au acoperire geografică deplină la nivel național oferind în mare parte servicii în situații de criză, iar serviciile sociale de lungă durată precum apartamentele sociale sunt subdezvoltate. La moment, serviciile de plasament existente (adăposturi și centre maternale) au o capacitate de 181 locuri de adăpost pentru victimele violenței în familie, iar cel puțin 175 de locuri lipsesc. Pentru a se conforma recomandărilor Consiliului European, Moldova trebuie să ofere în total 356 de locuri de adăpost, astfel un loc de plasament pentru victimele violenței revine la 10 000 de locuitori. Totodată, menționăm necesitatea dezvoltării cadrului normativ pentru asigurarea funcționalității și durabilității centrelor de zi pentru victimele violenței în familie, care la moment sunt prestate de către ONG-uri din fondurile donatorilor. La moment centrele de zi existente nu asigură acoperirea geografică la nivel național, astfel reducându-se la circa 5 astfel de centre. Pentru a respecta standarul european sus-menționat,

---

² Essential Services Package for Women and Girls subject to violence. Core elements and Quality Standards.

este necesar de asigurat câte un astfel de centru la fiecare 50,000 mii femei. Actualmente în țară funcționează linia telefonică de urgență: accesibilă 24 din 24 de ore, 7 zile pe săptămână, care oferă servicii de consiliere a victimelor, informare în condiții de anonim și confidențialitate, gestionată de către un ONG. Totodată acest serviciu nu este instituționalizat, Regulamentul și standardele de calitate nu sunt aprobate de Guvern și respectiv nu este finanțat din finanțe publice. O altă provocare pentru sistemul integrat de servicii sociale este lipsa serviciilor specializate adresate victimelor violenței sexuale, în lipsa acestora majoritatea cazurilor de violență sexuală, inclusiv din mediul familial nu sunt raportate autorităților. Conform studiilor recente există mai mulți factori care contribuie la această problemă: stereotipurile sociale, unde masculinitatea este asociată cu dominare și agresivitate, iar feminitatea cu umilință; învinovățirea victimei și teama de raportare a unor astfel de cazuri pentru a evita vina și marginalizarea, la fel și lipsa unor condiții adecvate care respectă drepturile omului în procesul de colectare a probelor și asistenței de urgență. Deși la nivel național gama serviciilor care sunt acordate victimelor violenței sexuale este deseori acordată în cadrul centrelor pentru victimelor violenței în familie, standardele internaționale din domeniu specifică că serviciile dedicate victimelor violenței familie nu pot acoperi necesitățile specifice ale victimelor violenței sexuale. Standardele internaționale din domeniu prevăd existența a cel puțin unui loc în cadrul centrelor specializate destinat femeilor victime ale violenței sexuale la 20 000 de locuitori.

29. O altă problemă care contribuie la insuficiența serviciilor specializate pentru victimele violenței în familie și copiilor lor este dependența centrelor menționate mai sus, în special a instituțiilor publice de bugetul local, ori autoritățile administrației publice locale de multe ori nu consideră violență în familie o prioritate și respectiv nu alocă resursele financiare necesare. Deși volumul lunar al beneficiarilor care sunt plasate și asistate în adăposturi este în medie același, bugetele anuale sunt diferite.

30. Răspunsul fragmentar al sistemului de sănătate la cazurile de violență față de femei și violență în familie. În conformitate cu standardele internaționale, serviciile de sănătate mintală vizează asigurarea accesului victimelor violenței din partea partenerului de viață precum și victimelor violenței sexuale la diverse tipuri de servicii psihologice organizate pe etape de intervenție:

- a) Consiliere psihologică imediată, în situația de criză, focalizată pe necesitățile victimei;
- b) Suport psihologic post-traumatic, vizează acordarea serviciilor psihologice pînă la trei luni după incident;

- c) Suport psihologic post-traumatic de lungă durată, mai mult de trei luni vizează evaluarea sănătății mentale a victimei și oferirea suportului necesar sau referirea către alți specialiști, după caz.

La etapa actuală accesul la servicii psihologice depinde de existența în raza teritorială a unității administrative a centrelor care prestează servicii sociale victimelor violenței în familie, sau organizații neguvernamentale din acest domeniu. Astfel, luând în considerare că centrele pentru această categorie de beneficiari nu sunt disponibile în toate raioanele, victimele întâmpină dificultăți în accesarea acestor servicii. O altă problemă ține de lipsa corelării politicilor din domeniul violenței în familie și domeniul sănătății mintale. Referirea victimelor asistate în cadrul centrelor specializate pentru victimele violenței în familie către serviciile de sănătate mintală nu este reglementată printr-un mecanism de cooperare comun, și depinde în mare parte de relațiile interpersonale dintre specialiști, de asemenea sistemul de medicină mintală nu duce evidența asistenței oferite subiecților violenței în familie. Expertiza medico-legală reprezintă o componentă esențială pentru inițierea dosarului penal reprezentând de multe ori o probă de bază pentru invinuirea agresorului. Studiile naționale au relevat o serie de probleme legate de calitatea și accesul la aceste servicii, cum ar fi:

- a) Lipsa cunoștințelor despre amplasarea serviciilor fapt ce îngreunează accesul victimelor la acest tip de serviciu, fiind deseori nevoite să se deplaseze în alte localități pentru efectuarea expertizei;
- b) Accesul gratuit la serviciile de expertiză medico-legală sunt condiționate de recunoașterea victimei în calitate de parte vătămată în cadrul procesului penal, sau de existența unei solicitări din partea ombudsmanului (avocatului poporului), ceea ce limitează accesul victimelor violenței sexuale la aceste servicii, precum și reiesind din necesitatea colectării probelor în regim de urgență;
- c) Descrierea morfologică a leziunilor și stabilirea diagnosticului traumelor craniocerebrale sau traumatismelor abdominale de către clinicieni este una lacunară care ulterior nu poate fi utilizată în calitate de probă în cazurile de violență în familie;
- d) Lipsa programelor de instruire specifice a clinicienilor privind procedura de examinare a victimelor infracțiunilor cu caracter sexual (doar seminare sporadice);
- e) Dotarea tehnică insuficientă a laboratoarelor specializate în stabilirea ADN-ului în cazul de acumulare a probelor biologice (în cazurile violenței sexuale).

30. Dependența economică a victimelor de agresorii familiari. La etapa actuală politicile ocupaționale și de susținere a afacerilor mici și mijlocii nu

acoperă necesitățile specifice ale victimelor violenței în familie în procesul de profesionalizare, angajare în câmpul muncii și abilitare economică. Reieșind din profilul psihologic al victimei profesionalizarea și abilitarea economică trebuie să se axeze în primul rând pe creșterea gradului de încredere în forțele proprii, capacităților de luare a deciziilor, gestionarea resurselor financiare, posibilitatea redusă de a combina incadrarea în câmpul muncii și îngrijirea copiilor de vârstă preșcolară, precum și dezvoltarea altor abilități în vederea depășirii dependenței economice față de agresor. Programe de profesionalizare precum și de abilitare economică nu sunt ajustate profilului victimelor violenței în familie și necesităților acestora și a copiilor lor.

- a) Lipsa serviciilor de lungă durată – apartamente/locuințe sociale la nivel teritorial care ar ajuta victimele să reînceapă viața desinestător;
- b) Mecanisme insuficiente cu privire la imputernicirea economică a victimelor, fapt ce diminuează succesul incluziunii sociale.

31. Intervenția fragmentară și lipsită de promptitudine a răspunsului poliției în cazurile de violență în familie. În hotărârea adoptată la 16 iulie 2013 pe speța *B v. Republica Moldova*, Curtea Europeană a constatat lipsa acțiunilor decisive din partea autorităților, chiar dacă se cunoștea despre comportamentul violent al agresorului și pericolul pe care acesta îl prezintă pentru victima-reclamantă. Deși în perioada 2009-2016 s-a înregistrat o creștere a numărului de cazuri investigate în baza articolului 201¹, cu toate acestea, deseori, poliția continuă să fie insensibilă față de victime și respinge actele de violență care se soldează cu leziuni ușoare. Contrar legii penale, poliția de multe ori cere existența unor incidente repetate de violență înainte de a fi aplicat articolul 201¹, care se referă la toate formele de violență în familie, indiferent de gradul de vătămare corporală. Chiar și atunci când poliția aplică articolul 201¹, sancțiunile rămân insuficiente. Agresorii sunt adesea sancționați doar cu amendă, spre dezamăgirea victimei și a familiei. De fapt, teama că poate fi aplicată o sancțiune financiară - care astfel ar penaliza întreaga familie - determină victimele să se abțină de la solicitarea de ajutor. De asemenea, se constată un mecanism lacunar în aspectele procedurale de intervenție promptă la cazurile de violență în familie, bazându-se pe atitudinea de ignoranță sau disconsiderare a fenomenului violenței în familie, persistând stereotipul conform căruia violența în familie este o chestiune privată. La nivel național insuficiențele în activitatea de urmărire penală pe cazurile de violență se manifestă în diverse forme: reticența la inițierea procesului penal dacă lipsesc vătămarile evidente a integrității corporale sau sănătății; omisiune în pornirea procesului penal în lipsa plîngerii sau refuzul de pornire a urmăririi penale, fiindcă nu-s suficient de grave vătămarile corporale; adesea e nevoie de mai

multe acte de violență repetate pentru ca să fie deschisă o anchetă penală; urmărirea penală încetează deoarece victima și-a retras plîngerea sau nu colaborează cu organele de anchetă.

Printre problemele în procesul de urmărire penală remarcăm și dificultăți la numirea unor expertize judiciare, în special solicitarea unor expertize psihologice, din cauza lipsei mecanismului de recunoaștere ad-hoc a calității de expert judiciar. Cu toate că numărul ordonanțelor de protecție emise începînd cu anul 2011 a crescut considerabil, judecătorii deseori refuză emiterea ordonanțelor de protecție victimelor aflate în adăposturi sau în procesul de divorț, considerînd în mod greșit că acestea nu au nevoie de protecție. Deși emiterea sau respingerea ordonanței de protecție se desfășoară în mare parte în termenul stabilit de lege - 24 ore din momentul depunerii cererii, depășirea în unele cazuri a termenului legal de examinare este determinată de intenția desfășurării procesului contradictoriu, care implică, de rînd cu altele prezența agresorului în ședința de judecată, ceea ce constituie un motiv suplimentar de frustrare și revictimizare a victimei.

32.Persistența stereotipurilor și prejudecăților în justiție. Colaboratorii organelor de drept și justiției, alți profesioniști implicați în procesul de combatere a violenței în familie, împărtășesc deseori, punctul de vedere dominant în societate, precum că, “în anumite momente femeia merită să fie bătută” sau că “femeia trebuie să tolereze violența pentru a păstra familia” etc. Din aceste considerente o parte a reprezentanților structurilor abilitate, nu percep adecvat pericolul social al violenței în familie, aceasta determinîndu-le în consecință comportamentul. Judecătorii frecvent nu emit ordine de protecție în intervalul de 24 de ore prevăzut de lege. Mai mult, judecătorii nu specifică distanțele și locațiile în ordinele de protecție emise, și astfel permit agresorilor să testeze limitele ordinului și lăsînd victimele în condiții nesigure. În cele din urmă, iminența și eficacitatea unui ordin de protecție este compromisă de judecătorii care nu comunică prompt tuturor părților despre emiterea ordinului. Aceste motive atestă neînțelegerea, de către organele abilitate, a naturii și particularităților violenței în familie, care obligă la o reacție fermă și care nu întotdeauna constată vătămări corporale. Convenția de la Istanbul indică asupra necesității de a lua toate măsurile necesare pentru a preveni acordarea unei priorități scăzute pentru cercetarea penală a incidentelor de violență împotriva femeilor și violență în familie, ori, aceasta contribuie în mod semnificativ la apariția unui sentiment de siguranță în rîndul agresorilor și favorizează menținerea unui nivel înalt de acceptare a formelor de violență. Cu atît mai mult, cu cît, legislația de procedură penală recunoaște calitatea de victimă nu doar persoanei căreia prin infracțiune, i-au fost aduse daune fizice, dar și

persoanei căreia prin infracțiune i-au fost aduse doar daune morale sau materiale.

33.La moment lipsesc instrumente adecvate pentru implicarea organelor de poliție pentru o intervenție promptă pe caz. Se atestă lipsa metodologiei unice de evaluare a riscurilor pentru victima violenței în familie; lipsa procedurilor operaționale standard referitoare la modalitățile de identificare, evidență a agresorilor familiari, condițiile de excludere a lor de la evidență; lipsa instruirii polițiștilor referitor la evaluarea riscurilor pentru victima violenței în familie și eliberarea ordinului de restricție de urgență în privința agresorului etc.

34.Lipsa unui mecanism transparent de analiză a cazurilor grave de violență în familie. Conform datelor MAI, anual circa 30 femei își pierd viața ca urmare a actelor de violență în familie, în acest sens prezintă importanță organizarea unor activități periodice de analiză intersectorială a practicii de atragere la răspundere penală pentru violență în familie, mai ales în cazuri cu consecințe grave, în vederea identificării soluțiilor pentru intervenții temeinice în viitor. Aceasta ar constitui un remediu pentru soluționarea mai multor probleme, inclusiv de prevenire a unor dificultăți de ordin material și procesual care afectează nivelul de protecție a victimelor.

35.Lipsa acțiunilor ferme de asigurare a executării ordonanțelor de protecție și lipsa sancționării eficiente a agresorilor. Poliția deseori omite să întreprindă acțiuni ferme pentru asigurarea executării măsurilor de protecție. Astfel, deseori în cazurile încălcării ordonanțelor de protecție nu sunt întreprinse acțiuni decisive pentru a înlătura pericolul unor eventuale violențe și a asigura protecție eficientă victimelor, inclusiv prin dispunerea reținerii agresorilor, iar ponderea ordonanțelor care nu se execută, potrivit unor date statistice, în diferite localități este diferită, ajungând pînă la 35%-40% din totalul ordonanțelor de protecție emise. La moment procedurile de monitorizare a executării ordonanțelor de protecție sunt lacunare, astfel, lipsește mecanismul reacție promptă din partea sistemului de justiție în procesul de monitorizare a executării și încălcării ordonanțelor de protecție și lipsesc astfel de mecanisme precum informarea victimelor violenței în familie despre eliberarea agresorului din detenție.

36.Sancționarea inefficientă a agresorilor. La moment se atestă lipsa programelor de consiliere a persoanelor pedepsite pentru fapte de violență în familie. Astfel, deseori sancțiunile aplicate către agresor nu sunt eficiente, proporționale și disuasive, luînd în considerare gravitatea faptelor. Lipsesc analizele și studiile privind eficiența măsurilor alternative la detenție aplicate agresorilor violenței în familie; privind implicarea agresorilor violenței în

familie în programe speciale de tratament sau consiliere, dar și organizarea activităților de instruire a consilierilor de probațiune pentru lucrul cu persoanele condamnate sau sancționate în legătură cu comiterea infracțiunilor de violență în familie. Mai mult decât atât, se atestă un număr nesemnificativ de cazuri în care agresorii familiari au fost condamnați la termene reale de ispășire a pedepsei în penitenciare, astfel în medie, din 3 000 de cazuri de violență în familie inițiate anual, doar în circa 66 de cazuri agresorii au fost condamnați la termene reale de detenție. În conformitate cu practica internațională, pe lângă sancțiunile de ordin general, agresorii sunt obligați să urmeze programe orientate spre responsabilizare și schimbarea comportamentului violent. Totodată, organele de probațiune în comun cu instituțiile penitenciare organizează programe de consiliere și pentru persoanele deja condamnate și deținute în detenție. În acest context, menționăm persistența următoarelor probleme:

- a) Lipsa serviciilor de consiliere pentru persoanele condamnate, aflate în detenție;
- b) Lipsa unor forme de pedeapsa complexă care ar obliga agresorul să participe la programe probaționale, de exemplu, pedepse complementare precum obligația de participare la un program probațional pentru agresori.

37.Îngrădirea accesului la justiție al victimelor violenței în familie. Conform unui raport recent de estimare a costurilor violenței în familie, s-a relevat faptul că deși costurile pentru angajarea avocaților privați pe cazurile de violență în familie sunt de 33,7 ori mai mari decât cele de asistență juridică garantată de stat, victimele violenței în familie și violenței împotriva femeilor optează pentru angajarea avocaților privați. Acest lucru se datorează în parte calității îndoielnice a serviciilor de stat prestate și lipsei unui număr suficient de avocați calificați în sistemul de stat. Aceste cheltuieli prezintă o povară financiară imensă pentru victimă în cazul accesării justiției. Pentru a angaja un avocat într-un caz mediu de violență în familie și violență împotriva femeilor, victima ar trebui să achite până la 12 salarii medii pe economie. De asemenea, este necesară asigurarea accesului mai larg al victimelor și potențialelor victime la servicii de consultanță aflate în localitate, pentru a le scuti de cheltuieli suplimentare de resurse și timp, cauzate de necesitatea de a solicita în afara localității de domiciliu asistență juridică calificată, mai ales pentru cazuri care nu implică acțiuni complexe de soluționare. Se atestă condiții dificile de obținere a expertizei extrajudiciare/judiciare de către victima violenței în familie care implică costuri adiționale pentru victime în procesul de acumulare probelor. De asemenea, este relevantă în aceeași măsură evaluarea accesului la servicii de examinare medico-legală a victimelor violenței în familie.

- 38. Instrumentarea deficientă a cazurilor de violență sexuală.** La moment, nu există instrucțiuni clare sau un protocol stabilit pentru investigarea infracțiunilor de violență sexuală de către organele de drept. Poliția și procuratura nu dispune de o metodologie clară pentru a putea reacționa la cazurile de violență sexuală, iar abordarea violenței sexuale în baza hotărârilor explicative a Plenului CSJ nu reflectă abordarea prin prisma drepturilor omului și respectării demnității victimei. Adicional, printre barierele procedurale menținem că victimele violenței sexuale sunt adesea supuse unor multiple vulnerabilități, având în vedere lipsa unor sisteme adecvate de intervenție, o perioadă de timp îndelungată necesară pentru colectarea probelor, alte întârzieri juridice inutile, precum și presiuni și manipulări din partea agresorilor. Fără a beneficia de un sprijin adecvat, victimele deseori își retrag plîngerile și refuză continuarea urmăririi penale. Deseori declarațiile victimei nu sunt suficiente pentru deschiderea dosarului și este condiționată de prezentarea în calitate de probe a expertizei medico-legale. Totodată, dosarele inițiate în care nu au fost prezentate probe care demonstrează existența violenței fizice sunt clasate. Se atestă lipsa metodologiei de lucru adaptată la necesitățile specifice a acestei categorii de beneficiari, ținând cont de starea psiho-emoțională a victimei în vederea neadmiterii afectării stării emoționale (audierea repetată și confruntarea agresorului) a victimei și neadmiterea revictimizării.
- 39. Pilonul politici integrate** se referă la acte legislative, normative necesare pentru a adopta și implementa politici eficiente, cuprinzătoare și coordonate la nivel de stat. Această abordare vizează 6 elemente fundamentale: politici cuprinzătoare și coordonate, alocarea resurselor financiare, cooperarea cu organizațiile societății civile, asigurarea mecanismului instituțional coordonator și colectarea și analiza datelor.
- 40. Politici fragmentare și insuficient coordonate.** Domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie nu este suficient de integrat în politicile sectoriale ale tuturor autorităților cu competențe în domeniu.
- 41.** Totodată se atestă o nevalorificare a componentei violenței în bază între femei și bărbați în cadrul proiectării, implementării, monitorizării și evaluării mai multor politici publice și planuri de acțiuni inclusiv tangențiale domeniului de referință.
- 42.** Conexiunea slabă a răspunsului integrat cu conceptul dezvoltării durabile și implementarea acestuia.

- 43.**Conexiunea slabă a răspunsului integrat la cazurile de violență în familie și violenței față de femei cu conceptul bugetării sensibile la gen.
- 44.**Analiză insuficientă a impactului educațional, social, economic al fenomenului violenței și lipsa acțiunilor intersectoriale de prevenire și combatere a acestuia.
- 45.**Mecanismele intersectoriale multiple de intervenție pe diferite probleme sociale dublează și suprasolicită sarcina profesională a specialiștilor din diferite domenii.
- 46.**Alocarea resurselor financiare și umane corespunzătoare pentru implementarea eficientă a politicilor, măsurilor și programelor integrate pentru prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie, inclusiv finanțarea centrelor și serviciilor de profil reprezintă un factor crucial care asigură funcționarea eficientă a sistemului. La etapa actuală există lacune în procesul de planificare și alocare a surselor financiare pentru prevenirea și combaterea violenței în familie. Autoritățile administrației publice centrale abilitate de prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie planifică și alocă resurse financiare insuficiente. Totodată, problematică este alocarea intersectorială a resurselor financiare în cazurile intervențiilor comune (campanii informaționale, platforme de instruire intersectoriale, etc);
- 47.**Mecanism deficient de finanțare bugetară a serviciilor sociale, inclusiv a serviciilor dedicate subiecților violenței în familie. Finanțarea sectorului violenței în familie nu este alocată în buget ca linie separată și nu se regăsește în toate bugetele sectoriale. Lipsa programului de bugetare dedicat prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie este vizibilă în toate sectoarele, în pofida prevederilor din cadrul relevant juridic sectorial și instituțional existent, toate necesită finanțare pentru prevenirea și combaterea violenței în familie și violenței față de femei în Republica Moldova, astfel cum este prevăzut în cadrul sectoarelor de sănătate, poliție, justiție și protecție socială. Deși clasificarea bugetară a fost modificată și aprobată la sfârșitul anului 2015, precum și clasificarea funcțională în cadrul noii clasificări bugetare prevede în prezent în sectorul protecției sociale încadrarea domeniului prevenirii și combaterii violenței în familie în subprogramul “Asistența socială a persoanelor cu necesități speciale”, activitatea 2 ”Asistența socială a persoanelor subiecți ai violenței în familie”. Astfel codificarea actuală nu permite să identificăm domeniul ca un program trans-sectorial, cu funcții diferite, cu unele activități comune și sectoriale.

- 48.** Mecanismul de monitorizare și evaluare a sistemului de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie nu valorifică expertiza organizațiilor neguvernamentale și implicarea acestora în calitate de parteneri în cooperarea multisectorială și implementarea politicilor statale.
- 49.** Comisia guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați nu deține competențe clare în domeniul violenței în familie, iar lipsa unui Secretariat permanent al acesteia afectează procesul de coordonare, monitorizare și evaluare eficiente a domeniului. Componenta Consiliului coordonator interministerial în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie nu include reprezentanți a tuturor autorităților care au competențe/atribuții pe domeniul de referință, inclusiv a mediului academic.
- 50.** Mecanismul existent de intervenție în cazurile de violență în familie nu dispune de o platformă comună de implicare a societății civile, inclusiv prin activitățile de monitorizare a intervenției profesioniștilor în soluționarea cazurilor de violență.
- 51.** Lipsa unui mecanism de coordonare multidisciplinară la nivel comunitar asigurat prin platforma unui prestator de servicii sociale specializat pe domeniul care ar asigura protecția victimei și responsabilizarea agresorului prin funcția sa de monitorizare a cazurilor și a corectitudinii intervenției autorităților responsabile.
- 52.** Insuficiența unei comunicări rapide eficiente între actorii abilitați în domeniu / lipsa unui răspuns prompt multidisciplinar al instituțiilor abilitate la cazurile de violență, centrat pe interesul și necesitățile victimei. Existența instrucțiunilor metodice pe sectoare (poliție, social, medicină) nu asigură un răspuns prompt și coordonat inclusiv proceduri intersectoriale de raportare, monitorizare și evaluare a intervențiilor.
- 53.** Nu există o delimitare clară dintre răspunsul la cazurile de trafic de ființe umane și a violenței în familie, astfel fiind necesară instituirea unei abordări distincte în cazurile de violență în familie, inclusiv revizuirea managementului de caz pe cazurile de violență în familie.
- 54. Colectarea fragmentară și neuniformă a datelor statistice administrative.** Este general recunoscut faptul că colectarea adecvată și sistematică a datelor statistice este o componenta esențială a procesului de elaborare a politicilor eficiente în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și

violentei în familie. Astfel, în vederea fundamentării măsurilor precum și monitorizării și evaluării fenomenului prevenirii și combaterii violentei față de femei și violentei domestice este necesară colectarea și analiza datelor robuste și comparabile. În acest context menționăm că colectarea și analiza datelor statistice sectoriale reprezintă încă o provocare pentru instituțiile responsabile de aceste activități. La etapa actuală o statistică relativ coerentă este colectată și analizată doar de către Ministerul Afacerilor Interne. O dificultate o constituie și faptul că datele care sunt colectate în diferite sectoare nu sunt armonizate prin prisma indicatorilor comuni iar în unele sectoare se atestă lipsa indicatorilor relevanți. Totodată se constată lipsa sistemelor automatizate de colectare și procesare a datelor statistice, iar vercetările reprezentative la nivel de țară sunt efectuate sporadic, depinzând de sursele financiare ale donatorilor.

III. SCOPUL, OBIECTIVELE GENERALE ȘI SPECIFICE

- 55.** Scopul prezentei Strategii constă în asigurarea unei abordări sistemice a fenomenului violentei față de femei, inclusiv violentei în familie în vederea diminuării acestui fenomen și asigurării unui răspuns eficient al organelor de resort în cazurile de violență în familie.
- 56.** În vederea soluționării problemelor descrise, obiectivele generale ale strategiei derivă din structura generală bazată pe cei patru piloni ale Convenției Consiliului European cu privire la prevenirea și combaterea violentei față de femei și violentei domestice. Astfel strategia este alcătuită din patru obiective generale: prevenire, protecție, investigarea și urmărirea în justiție și politici integrate și colectare datelor, fiecare obiectiv fiind alcătuit din obiective specifice.
- 57. Obiectivul general 1. Prevenirea violentei față de femei și a violentei în familie prin cultivarea toleranței zero față de fenomen în vederea diminuării acestuia în R. Moldova.** Obiectivul este orientat spre cultivarea toleranței zero față de fenomen a populației și reducerii prevalenței actelor de violență. Elementele principale ale acestui obiectiv sunt focusate asupra necesității profunde de schimbare a stereotipurilor, percepțiilor și atitudinilor publicului larg, și conștientizarea acestui fenomen în calitate de încălcare a drepturilor fundamentale ale omului.
- a) Obiectivul specific 1.1.** Eliminarea stereotipurilor și prejudecăților privind fenomenul violentei față de femei/în familie prin informare, sensibilizare și încurajarea raportării cazurilor de violență

- b) **Obiectivul specific 1.2.** Dezvoltarea și consolidarea competențelor profesionale ale resurselor umane în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie în baza unei viziuni comune la nivel de stat privind instruirea inițială și continuă a tuturor profesioniștilor implicați în prevenirea și combaterea fenomenului
- c) **Obiectivul specific 1.3.** Creșterea eficacității activităților de prevenire prin intervenția timpurie a persoanelor în dificultate și promovarea comportamentelor non-violente în relațiile interpersonale
- d) **Obiectivul specific 1.4.** Consolidarea sistemului educațional în vederea asigurării educației tinerei generații prin prisma valorilor egalității între femei și bărbați și culturii de comunicare interpersonală nonviolentă.

58.Obiectivul General 2. Consolidarea mecanismului de protecție și asistență pentru victimele violenței față de femei și violenței în familie. Sistemul de protecție și sprijin are o misiune dublă: de a asigura suportul și asistența victimelor, iar prin gama de servicii acordate să asigure protecția și față de orice acte de violență ulterioară. În acest context importante sunt și mecanismele naționale de cooperare multisectoriale eficiente între toate instituțiile relevante în vederea identificării, referirii, asistenței și (re)integrării victimei.

- a) **Obiectivul specific 2.1.** Dezvoltarea serviciilor specializate pentru victimele violenței în conformitate cu standardele internaționale și asigurarea accesului la servicii la nivel administrativ teritorial
- b) **Obiectivul specific 2.2.** Crearea serviciilor de protecție și asistență pentru victimele violenței sexuale
- c) **Obiectivul specific 2.3.** Asigurarea abilitării economice a femeilor și independenței socio-economice
- d) **Obiectiv specific 2.4.** Consolidarea răspunsului sistemului de sănătate la cazurile de violență în familie

59.Obiectivul general 3. Investigarea și urmărirea în justiție a actelor de violență față de femei și violenței în familie. Obiectivul dat vizează asigurarea faptului că investigațiile și procedurile judiciare, în legătură cu actele de violență se desfășoară corect și fără întârzieri nejustificate. Acest fapt va contribui la asigurarea probelor vitale, va spori ratele de condamnare și va

elimina impunitatea. Totodată un aspect important al acestui obiectiv este asigurarea respectării drepturilor victimelor în timpul acestor etape. În cadrul obiectivului general 3, au fost formulate următoarele obiective specifice:

- a) **Obiectivul specific 3.1.** Asigurarea intervenției prompte și eficiente a autorităților abilitate în vederea asigurării protecției victimelor violenței în familie.
- b) **Obiectivul specific 3.2.** Asigurarea responsabilizării și resocializării agresorilor prin dezvoltarea serviciilor și mecanismelor de supraveghere.
- c) **Obiectivul specific 3.3.** Asigurarea măsurilor eficiente de asistență și acces la justiție pentru victimele violenței în familie, inclusiv a victimelor violenței sexuale.
- d) **Obiectivul specific 3.4.** Eliminarea stereotipurilor la profesioniștii implicați în activitatea de combatere a violenței.

60.Obiectivul general 4. Asigurarea Politicilor integrate în cazurile de violență față de femei și violență în familie, bazate pe cooperare multisectorială și colectare a datelor. Obiectivul dat este orientat spre asigurarea implementării politicilor care ar permite intervenția eficientă în cazurile de violență împotriva femeilor și violenței în familie prin asigurarea unei abordări de coordonare și cooperare multisectorială care totodată să asigure faptul că politicile adoptate sunt fundamentate pe date statistice.

- a) **Obiectivul specific 4.1.** Integrarea domeniului prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie în politicile sectoriale și alocarea resurselor financiare corespunzătoare implementării măsurilor aferente.
- b) **Obiectivul specific 4.2.** Fortificarea răspunsului național și cooperării intersectoriale în cazurile de violență în familie.
- c) **Obiectivul specific 4.3** Consolidarea capacităților multidisciplinare de a răspunde la cazurile de violență față de femei și violenței în familie.
- d) **Obiectivul specific 4.4.** Consolidarea sistemelor de colectare, analiză și diseminare a datelor statistice sectoriale și asigurarea monitorizării regulate a dinamicii fenomenului violenței față de femei și violenței în familie.

- e) **Obiectivul specific 4.5.** Instituirea unui mecanism eficient de monitorizare a implementării politicilor și legislației naționale în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie.

CAPITOLUL IV. MĂSURI, REZULTATE SCONTATE ȘI INDICATORI DE PROGRESS

61. Măsurile ale obiectivului General 1. Prevenirea fenomenului violenței față de femei și violenței în familie:

- a) Creșterea gradului de informare și conștientizare a publicului general față de diferite manifestări ale tuturor formelor de violență față de femei și violență în familie precum și a consecințelor sociale, economice și juridice ale acestora și a modului de soluționare a cazurilor de violență;
- b) Informarea victimelor despre drepturile lor, procedurile și serviciile prin care pot beneficia de protecție și asistență;
- c) Consolidarea sistemului educațional în vederea includerii subiectelor privind egalitatea între femei și bărbați, drepturile omului și prevenirii violenței în programele educaționale precum și la formarea cadrelor didactice;
- d) Consolidarea parteneriatului cu ONG-urile, mass-media și sectorul privat în vederea informării societății cu privire la fenomen;
- e) Stabilirea parteneriatelor cu Autoritățile administrației Publice Locale și ONG-urile, în vederea dezvoltării rețelei grupurilor femeilor supraviețuitoare ale violenței în familie pentru suport și informare la nivel local despre eliminarea și combaterea violenței;
- f) Dezvoltarea unei viziuni strategice comune privind formarea resurselor umane în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie și violenței față de femei, inclusiv reieșind din noile abordări inovative;
- g) Dezvoltarea mecanismului/platformei de formare continuă și supervizare la scară națională a abordării multidisciplinare în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie;
- h) Consolidarea capacităților profesioniștilor inclusiv a reprezentanților autorităților publice locale în dezvoltarea, implementarea și monitorizarea politicilor de nivel local;

- i) Implementarea programelor destinate prevenirii timpurii a comportamentelor violente în relațiile interpersonale, în vederea prevenirii violenței ulterioare și a modificării modelelor comportamentale violente, în special în rândul tinerilor;
- j) Dezvoltarea programelor de suport psihologic familial, adresat cuplurilor.

62.Rezultate scontate ale obiectivului General 1. Prevenirea fenomenului violenței față de femei și violenței în familie:

- a) Gradul crescut de informare și conștientizare în rândul publicului larg a consecințelor și costurilor fenomenului violenței față de femei și violenței în familie;
- b) Gradul crescut de sesizare/raportare a cazurilor de violență față de femei și a violenței în familie;
- c) profesioniștii cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie au o atitudine corectă a fenomenului;
- d) Răspunsul prompt și eficient al profesioniștilor la cazurile de violență în familie și violență față de femei, realizat în baza unor standarde operaționale uniformizate și a intervenției multidisciplinare;
- e) Existența politicilor locale coerente, cu asumarea angajamentelor, inclusiv financiare, în vederea prevenirii și combaterii fenomenului violența față de femei și violența în familie;
- f) Sistemul educațional oferă cunoștințe corecte și suficiente privind tematica asigurării egalității între femei și bărbați și prevenirii și combaterii violenței față de femei și a violenței în familie;
- g) Grupuri de suport ale femeilor supraviețuitoare a violenței în familie create și consolidate la nivel local.

63.Indicatori de progres ale obiectivului General 1. Prevenirea fenomenului violenței față de femei și violenței în familie:

- a) Numărul campaniilor de informare și sensibilizare desfășurate anual;
- b) Numărul Campaniilor locale desfășurate anual;
- a) Numărul grupurilor de suport ale femeilor supraviețuitoare ale violenței în familie create la nivel local;

- b) Gradul de toleranță a violenței față de femei și violenței în familie (ponderea femeilor și bărbaților care consideră acceptabil aplicarea violenței față de femei/în cadrul familiei);
- c) Rata specialiștilor instruiți (instruire inițială și instruire continuă);
- d) Numărul politicilor locale aprobate și implementate în vederea prevenirii și combaterii fenomenului violența față de femei și violența în familie.

64.Măsurile ale Obiectivului General 2. Consolidarea sistemului de protecție și sprijin a victimelor violenței față de femei și violenței în familie

- a) Revizuirea Instrucțiunii privind intervenția secțiilor/direcțiilor de asistență socială și protecție a familiei în cazurile de violență în familie, aprobate prin ordinul ministrului muncii, protecției sociale și familiei nr. 22 din 09.02.2012;
- b) Dezvoltarea gamei de servicii sociale specializate de scurtă (linia telefonică de suport 24/7, centre de criză, servicii de consiliere și asistență juridică) și lungă durată (servicii de plasament, apartamente sociale, abilitare economică, (re)integrare socială) pentru victimele violenței în conformitate cu standardele internaționale din domeniu.
- c) Sporirea accesibilității serviciilor pentru victimele violenței în familie sub aspect teritorial administrativ;
- d) Ajustarea serviciilor medicale de sănătate mintală și narcologice în corespundere cu necesitățile de reabilitare a subiecților violenței în familie;
- e) Crearea și dezvoltarea serviciilor specializate pentru victimele violenței sexuale;
- f) Dezvoltarea răspunsului multidisciplinar în cazurile de violență în familie și violență sexuală, inclusiv reieșind din noile abordări inovative;
- g) Crearea și dezvoltarea centrelor de tip familial care să ofere servicii multidisciplinare victimelor violenței în familie și victimelor violenței sexuale;
- h) Asigurarea accesului victimelor violenței la programele de abilitare și împuternicire economică;
- i) Dezvoltarea programelor de consiliere și resocializare pentru agresorii familiali.

65.Rezultatele scontate ale Obiectivul General 2. Consolidarea sistemului de protecție și sprijin a victimelor violenței față de femei și violenței în familie:

- a) Acces sporit la serviciile specializate de scurtă și lungă durată pentru victimele violenței în familie dezvoltate în conformitate cu standardele internaționale din domeniu;
- b) Sistem medical ajustat necesităților subiecților violenței în familie în conformitate cu standardele internaționale din domeniu;
- c) Răspuns multidisciplinar prompt și eficient în toate cazurile de violență în familie și violență sexuală;
- d) Servicii de consiliere a cuplurilor create și pilotate.

66.Indicatorii de progres ale Obiectivul General 2. Consolidarea sistemului de protecție și sprijin a victimelor violenței față de femei și violenței în familie:

- a) Numărul serviciilor specializate de scurtă și lungă durată în conformitate cu standardele minime prevăzute de Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie;
- b) Numărul persoanelor care au beneficiat de servicii specializate;
- c) Ponderea centrelor/serviciilor specializate acreditate;
- d) Numărul subiecților violenței în familie care au beneficiat de serviciile de sănătate mentală și tratament narcologic;
- e) Numărul expertizelor medico-legale efectuate gratuit pentru victimele violenței în familie și violenței sexuale;
- f) Numărul cazurilor de violență față de femei și violență în familie asistate de echipele multidisciplinare;
- g) Numărul specialiștilor instruiți per sectoare și în platforma echipei multidisciplinare;
- h) Numărul agresorilor care au beneficiat de asistență și consiliere;
- i) Numărul agresorilor monitorizați anual de către organele afacerilor interne;

67.Măsurile ale Obiectivul general 3. Investigarea și urmărirea în justiție a actelor de violență față de femei și violenței în familie:

- a. Consolidarea capacităților specialiștilor din domeniul de ordine și drept (polițiști, procurori, judecători) privind procedurile de instrumentare a cazurilor de violență în familie precum și a infracțiunilor privind viața sexuală;
- b. Dezvoltarea și ajustarea mecanismelor operaționale de intervenție a organelor de poliție în cazurile de violență în familie și violență sexuală în conformitate cu ultimele modificări legislative;
- c. Realizarea analizor periodice a practicii de aplicare și punere în executare a măsurilor de protecție a victimelor violenței în familie, de atragere la răspundere penală pentru violență asupra femeilor și violență în familie;
- d. Ajustarea sistemului de probațiune în conformitate cu noile competențe atribuite privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie;
- e. Asigurarea accesului femeilor la sistemul de justiție;
- f. Instituirea unui mecanism intersectorial de monitorizare și analiză a cauzelor care au determinat violența în familie soldată cu deces sau vătămare gravă a integrității corporale a victimelor;
- g. Îmbunătățirea mecanismului de asigurare a expertizelor extrajudiciare și judiciare gratuite, la solicitarea victimelor infracțiunilor de violență în familie și infracțiunilor privind viața sexuală.

68.Rezultatele scontate ale Obiectivul general 3. Investigarea și urmărirea în justiție a actelor de violență față de femei și violenței în familie:

- a) Organele ordine și drept intervin prompt și eficient în cazurile de violență față de femei și violență în familie asigurând protecția victimei luând în considerare riscurile pentru viața și sănătatea acesteia și a copiilor ei;
- b) Asigurarea investigării infracțiunilor cu caracter sexual în corespundere cu standardele internaționale;
- c) Îmbunătățirea instrumentariului de lucru a organelor cu competențe de consiliere și resocializare a agresorii familiali inclusiv pentru persoanele condamnate aflate în detenție;

69.Indicatorii de progres ai Obiectivul general 3. Investigarea și urmărirea în justiție a actelor de violență față de femei și violenței în familie:

- a) Numărul de victime ale violenței în familie asupra cărora au fost instituite măsuri de protecție;
- b) Numărul cazurilor de violență sesizate;
- c) Ponderea cazurilor sesizate în care a fost intentată urmărirea penală;
- d) Numărul dosarelor penale remise cu rechizitoriu în judecată;
- e) Numărul de cereri de solicitare a ordonanței de protecție admise, și examinate în termenul stabilit în lege;
- f) Ponderea agresorilor familiari sancționați pentru încălcarea ordinului de restricție de urgență/ordonanțelor de protecție;
- g) Ponderea specialiștilor instruiți în domeniul combaterii violenței în familie, din totalul stabilit în statele de personal;
- h) Rata condamnărilor în cazurile intentate de violență în familie și infracțiuni privind viața sexuală;
- i) Numărul agresorilor care au participat la programe de consiliere;
- j) Ponderea agresorilor familiari condamnați și aflați în detenție care au beneficiat de servicii de consiliere.

70.Măsurile Obiectivului general 4. Politici integrate, cooperare multisectorială și colectarea datelor:

- a) Includerea în documentele de politicile sectoriale a domeniului violenței față de femei și violenței în familie cu planificarea resurselor financiare în vederea realizării măsurilor în vederea prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie în conformitate cu competențele funcționale;
- b) Crearea mecanismului multidisciplinar pentru răspunsul coordonat la cazurile de violență care să includă toate etapele – identificare, referire, protecție/asistare și monitorizare a cazurilor;
- c) Asigurarea funcționalității sistemului de servicii sociale specializate adresate subiecților violenței în familie, victimelor infracțiunilor cu caracter sexual;
- d) Dezvoltarea sistemelor automatizat de colectare a datelor statistice administrative sectoriale (poliție, justiție, protecție socială, sănătate) și interconectarea acestora;
- e) Fortificarea echipelor multidisciplinare teritoriale în vederea asigurării cooperării eficiente a tuturor specialiștilor cu competențe în procesul de

- prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie (cu accent sporit pe organele de ordine și drept);
- f) Realizarea periodică a studiilor/cercetărilor statistice reprezentative la nivel național care reflectă prevalența tuturor formelor de violență (față de femei și în familie);
  - g) Instituirea unui mecanism eficient de monitorizare la nivel de sector, și la nivel intersectorial;
  - h) Crearea platformei comune de cooperare a structurilor abilitate la nivel de autorități publice locale și societate civilă în vederea unei coordonări eficiente a intervențiilor;
  - i) Modificarea clasificării bugetului pentru a reflecta abordarea multisectorială pentru combaterea violenței în familie și violenței împotriva femeilor în cadrul proceselor de planificare bugetară în toate instituțiile relevante.

71. Rezultatele scontate ale Obiectivului general 4. Politici integrate, cooperare multisectorială și colectarea datelor:

- a) Domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie este integrat în politicile sectoriale (în special în sectorul educației și sănătății);
- b) Mecanismului multidisciplinar pentru răspunsul coordonat la cazurile de violență care să includă toate etapele – identificare, referire, protecție/asistare și monitorizare a cazurilor creat și funcțional;
- c) Autoritățile publice centrale cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie dispun de resurse financiare suficiente pentru realizarea măsurilor specifice;
- d) Autoritățile publice locale planifică și alocă resurse financiare suficiente dezvoltării/mentinerii serviciilor sociale pentru subiecții violenței în familie;
- e) Dezvoltarea și asigurarea funcționalității sistemului informațional automatizat de evidență și monitorizare a cazurilor de violență față de femei și violență în familie interconectat (protecție socială, ordine publică, justiție, educație, sănătate);
- f) Organizațiile societății civile dispun de prerogativa de monitorizare a cazurilor de violență în familie în vederea asigurării implementării adecvate a legislației în cazurile de violență față de femei și violență în familie;

- g) Disponibilitatea anuală a datelor statistice la nivel național care reflectă dinamica fenomenului violenței față de femei și violenței în familie;
- h) Sistem eficient de monitorizare a domeniului de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie;
- i) Clasificarea bugetului petru a reflecta abordarea multisectorială pentru combaterea violenței în familie și violenței față de femei în cadrul proceselor de planificare bugetară în toate instituțiile relevante.

72.Indicatorii de progres ai Obiectivului general 4. Politici integrate, cooperare multisectorială și colectarea datelor:

- a) Numărul documentelor de politici care includ obiective/măsuri orientate spre perfecționarea sistemului de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie și asigură răspunsul multidisciplinar coordonat la cazurile de violență în familie și violență față de femei;
- b) Quantumul resurselor financiare planificate/alocate/cheltuite;
- c) Sistem informațional automatizat intersectorial funcțional;
- d) Cadrul normativ ajustat în vederea instituirii echipei multidisciplinare teritoriale de prevenire și combaterea a violenței față de femei și violenței în familie;
- e) Numărul de cercetări/studii statistice cu privire la prevalența violenței față de femei și violenței în familie;
- f) Sistem de monitorizare sectorial și intersectorial funcțional.

V. ETAPELE DE IMPLEMENTARE

73. Strategia stabilește o viziune privind asigurarea abordării sistemice a fenomenului prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie, axându-se pe cooperarea intersectorială și multidisciplinară. Implementarea Strategiei este preconizată pentru anii 2017-2022. Realizarea Strategiei se va asigura prin intermediul a 2 planuri de acțiuni: 2017-2019 și respectiv 2020-2022.

74. Comisia guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați va avea ca sarcină controlul asupra executării implementării prezentei Strategii și a Planului de acțiuni de implementare a acesteia.

75. Ministerele și alte autorități administrative centrale vor asigura implementarea acesteia prin realizarea acțiunilor din cadrul planurilor. Se recomandă autorităților administrației publice locale să întreprindă măsurile necesare pentru realizarea obiectivelor Strategiei și Planului de acțiuni menționate precum și să integreze măsurile de prevenire și combatere în programele de dezvoltare locală.

VI. Estimarea impactului și costurilor

- 76.**În urma implementării prezentei Strategii vor fi obținute următoarele avantaje:
- a) implementarea sistemică a acțiunilor de prevenire a fenomenului va contribui la reducerea cheltuielilor din cadrul diferitor domenii de intervenție (asistență socială, justiție, sănătate, etc.);
  - b) intervenția timpurie și eficientă în cazurile de violență față de femei și violența în familie va contribui la scăderea costurilor pentru soluționarea cazurilor;
  - c) asigurarea implementării noilor prevederi ale legislației din domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie în conformitate cu prevederile Convenției Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței de femei și a violenței domestice;
  - d) consolidarea și eficientizarea răspunsului multi-sectorial al instituțiilor cu competențe în domeniu;
  - e) conștientizarea fenomenului violenței în familie ca încălcare a drepturilor fundamentale ale omului și creșterea gradului de adresabilitate a victimelor precum și a persoanelor care cunosc despre existența actelor de violență; implicarea comunității/societății civile în realizarea scopului Strategiei;
  - f) instituirea sistemelor de colectare a datelor statistice administrative sectoriale și centralizată și asigurarea monitorizării dinamicii fenomenului;
  - g) Monitorizarea și evaluarea impactului Strategiei precum și a situației generale din domeniu;
  - h) Asigurarea conformității cadrului legislativ și instituțional național cu Convenția Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței de femei și a violenței domestice.
- 77.**Finanțarea acțiunilor prevăzute în Strategia aprobată se va efectua din contul și în limitele alocațiilor aprobate în aceste scopuri în bugetele autorităților publice implicate, precum și din alte surse, conform legislației în vigoare. Pentru realizarea obiectivelor prezentei Strategii naționale, ministerele de resort vor

asigura realizarea măsurilor specificate prin planificarea resurselor financiare în CBTM și vor întreprinde acțiuni pentru a direcționa activitatea donatorilor spre domeniile neacoperite financiar din bugetul public național.

VI. Procedurile de raportare și monitorizare.

- 78.**În procesul implementării prezentei Strategii se va efectua monitorizarea și evaluarea continuă a realizării prevederilor acesteia. Coordonarea procesului de implementare a Strategiei revine Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Consiliului coordonator interministerial în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie și Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați.
- 79.**În procesul de monitorizare și evaluare se vor colecta, prelucra, analiza și interpreta sistematic și la necesitate, datele relevante domeniului de referință. Monitorizarea și evaluarea se va desfășura în baza indicatorilor descriși în Strategie care vor facilita înregistrarea progreselor realizate și gradului de atingere a rezultatelor scontate.
- 80.**Procesul de monitorizare a prezentei Strategii se va desfășura continuu, fiind realizat pe durata implementării Strategiei. Pe lângă colectarea, prelucrarea și analizarea datelor aceasta va permite identificarea erorilor și includerea propunerilor de ajustare a acțiunilor planificate.
- 81.**Procesul de monitorizare și evaluare se va realiza luând în considerație:
- a) datele statistice furnizate de către Ministere și ale autorităților administrative centrale și autoritățile administrației publice locale;
  - b) rapoarte prezentate de către Ministere și alte autorități administrative centrale și autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi și nivelul al doilea;
  - c) analize, studii, cercetări în domeniu;
  - d) alte informații relevante.
- 82.**Pentru evaluarea rezultatelor realizării acțiunilor planificate, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei în baza indicatorilor de performanță și de progres va elabora rapoarte de evaluare a gradului de implementare a obiectivelor strategiei. Se va realiza o evaluare intermediară în anul 2019 și o evaluare finală a implementării Strategiei în anul 2022.

83.În scopul asigurării transparenței proceselor de implementare a prezentei Strategii, rapoartele anuale de monitorizare, precum și raportul final de evaluare vor fi publicate pe pagina electronică a Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei. Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei va asigura mediatizarea progreselor pentru publicul larg, precum și diseminarea informațiilor relevante cetățenilor, partenerilor din țară și de peste hotare.